

PAP MÓZES.

1830—1914.

Amilyen csöndes és zajtalan volt 34 évi tanári működése, olyan volt nyugalma is. 1891-ben ment nyugalomba. Lelépve: a közélet színpadáról, kedvesei, meghittjei kis körébe vonult vissza s azóta ritkán hallatott magáról. Csak nagy néha jutott el fülünkbe egy-egy kis híreske, mely arról szólt, hogy milyen családi életet él az az ember, aki előttünk, kis diákok előtt, maga volt a köleléségteljesítés personificatiója. És nem tagadjuk, bizonyos fájdalmas kedvetlenség borul lelkünkre elgondolván, hogy annyira kisodródhatik az emlegetés és emlékezés medréből az, aki egyházunk és főiskolánk életében olyan magas polcra emelkedett s annyi éven keresztül ez ügyekben szava súllyal és nyomatékkal esett a latba.

1830-ban született Szentmihályon, Udvarhely megyében. Iskoláit a székelykeresztúri, torockói és tordai partikulákban kezdte s a kolozsvári főiskolában végezte, de meg kellett szakítania, mert a 48. szabadságharc viharai őt is a nemzeti ügy szolgálatába szólították. Nemzetőrségi őrmester volt s a szabadságharc lezajlása után 1853-ban tett érettségi vizsgát. A teológiai kurzus elvégzése után rövid ideig senior volt. 55-ben papnak szentelték s még ugyanazon évben külföldi egyetem látogatására szemelték ki. 1856-ban a göttingai egyetemre ment néhai Nagy Lajos társával. Webertől fizikát, Wöhlertől vegytant, Dirichlet-től matematikát hallgatott. Egy év múlva a berlini egyetemre iratkozott be. 1857 szeptemberében rendes tanárnak választották. Egyúttal pap is volt 2 évig, 1859-ben közigazgatási jegyző lett, 62-ben egyházi főjegyző. Kriza püspök halála után mintegy másfél évig tanári teendői mellett egyházi főjegyzői minőségben végezte a püspöki teendőket is. Ezután mennyiségtant és geometriát tanított pályája végéig a főgimnáziumban. 1876-ban a zsinati főtanács sáját kérésére

fölmentette a főjegyzői teendők végzése alól. 1891-ben agyszélhűdés érte s az iskolai év végével nyugalomba vonult.

Pap Mózes a tiszta, átlátszó, könnyen kiismerhető jellemek közé tartozott. A modern lélek komplikáltabb alakától egész lénye idegen volt. Nem közlékeny, nem bizalmas, de akinek szíve kitárul és megnyilatkozik, az egyszerűen nemes és tartalmas világot lát maga előtt, a melyet a régi idők kedves humora áraszt el. Lelke nem vágyik magasságokba, elérhetetlen utópiák nem zavarják békéjét; az élet lármás piaca nem csalogatja, inkább visszariasztja, kevés számú, de jól megválasztott barátai körébe, ahol nyugalmas, megelégedett életet él s a szemlélődő böles derűs szemüvegén át látja a dolgokat. Tanítványaira nem csillogó elméletekkel, sziporkázó ötletekkel, magával ragadó szónoklatokkal hat, hanem egyénisége egyenes irányú körvonalaival, gondolkozása nemes egyszerűségű tartalmasságával, erkölcsi jellege vonzó egyenességével és erejével és a kötelesség teljesítésnek ezekből folyó, szinte gépiesen szükségképeni pontosságával.

Kantról, a königsbergi bölesről följegyezték, hogy a városi toronyórát utána igazították, mikor pontban 12-kor déli sétájára kilépett a kapuján. Mi is lelkünk szerinti kötelességnek érezzük följegyezni a megboldogultról, hogy tőle nem szónoklatokat hallottunk a kötelesség teljesítés nyomán járó boldogság és megelégedés érzéséről, hanem mindennapi élete legfőbb szabályozó elve volt, amelytől nem ismert eltérést.

A lassan és megfontoltan haladó nemes konservatívizmus embere, a láрма nélkül, zajtalanul működő munka híve, akinek hatása alatt nemes vezető jellemek, szilárd erkölcsi jellemerővel bíró emberek kerültek ki a közélet mezejére. Legyen áldás emlékeztén és legyen csendes síri nyugalma!

Egyháztörténeti adatok.

III.

Lázár István levele Agh István püspökhöz.

6.

Bécs, 1773 május 19.

Tiszteletes Püspök Uram,

Nékem érdemem felett való Tiszteletes Jó Uram!

Mivel tiszteletes Püspök Uram 21-a Aprilis datált és *Rákosi* uram által küldött levelében, melyet részemről alázatossággal vettem, mindkettőnkéről méltóztatott emlékezni s annak continentiáját nagyobbára mindkettőnkre terjeszteni, ámbár *Nagy György* uram maga nékem tett relatioja szerint, a tegnapi napon maga különös dolgai iránt tiszteletes Püspök Uramhoz dirigált levelében, maga részéről válaszolt légyen azon tiszteletes Püspök Uram levelére; mindazonáltal ítéletem szerint kötelességem elmulatásával cselekedném, hogyha én is válaszom ezen nevezett levélre per praesentem occasionem tiszteletes Püspök Uramnak nem küldeném. Kivánom azért ezen levelecském is tiszteletes Püspök Urat örvendetes állapotban tisztelhesse.

A *Jakabházi* úr által küldött beneficiumot, hogy én is háládó szívvel vettem légyen, Isten ő szent felsége életemnek kedvezvén, annak idejében effective kivánom megbizonyítani, alázatossággal köszömvén tiszteletes Püspök Uramnak ebben irántunk tett szorgalmatoskodását s assistentiáját.

Szomorúan értettem mind tiszteletes Püspök Uram, s mind tekintetes *Gélei* úr leveléből a singfalvi casust, melyben és egyebekben is, hogy lehessen Statusunk neve alatt instantia által ő felsége eleiben penetrálni, nagyon szorgalmatoskodtam iránta. Azért is más utot és módot nem gondolhattam volna, agens *Matolai* urat magam requiráltam, jó ismeretségében lévén már régtől fogva a tiszt. agens urnak, ki is religiojára nézve lutheranus, de mindazonáltal igen jó lelkű, emberséges öreg embernek ismertem lenni, kinek is tanácsa ez: Hogy nem árt ugyan ő felségének is porrigálni egy igen rövid instantiánkot; mindazonáltal minthogy itten a religiosumok különös commission folynak, ezen commissioban lévő consiliarius urakat szükség mindenek előtté requirálni és instruálni; mivel ő felsége is ezeknek hírek nélkül in similibus resolválni nem